

**Umhverfis- og auðlindaráðuneyti
Skuggasundi 1
101 Reykjavík**

Sent í gegnum samráðsgátt

Reykjavík, 29. október 2019.

Umsögn Landverndar um textadrög þverpólitískrar nefndar sem vinnur að stofnun þjóðgarðs á miðhálandi Íslands – áherslur um lagafrumvarp og fjármögnun

Stjórn Landvernd fagnar fram komnum tillögum. Starf nefndarinnar hefur nú þegar skilað mikilvægum árangri og veur vonir um að áform ríkisstjórnarinnar um Miðhálandisþjóðgarð muni ná fram að ganga.

Stjórn Landvernd vill nota það tækifæri sem nú gefst til samráðs til að koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri:

Kafli I - Stofnun

Ríkisjarðir

Nefndin leggur til að ríkisjarðir geti fallið að hluta eða öllu leyti innan þjóðgarðsmarka, kjósi þeir aðilar sem fara með umsjón lands fyrir hönd ríkisins að leggja það til.

Landvernd telur skynsamlegra að vísa til hagsmuna þjóðgarðsins frekar en vilja þeirra aðila sem hafa umsjón með ríkisjörðum. Ef færa má rök fyrir því að land sem tilheyrir ríkisjörðum sé mikilvægur hluti þjóðgarðsins svo hann nái takmarki sínu ætti þau sjónarmið að veða þyngra en viðhorf þeirra sem hafa umsjón með jörðum í eigu ríkisins.

Um markmið

Landvernd telur að vísa beri til verndunar víðerna sem eitt af markmiðum þjóðgarðsins. Víðerni hafa vaxandi náttúrverndargildi.

Vísað er til ákvæða um að auðvelda eigi almenningi aðgengi að þjóðgarðinum eftir því sem unnt er án þess að náttúra hans spillist. Hér þarf að horfa til þess að núverandi notendahópur hálandisins lítur á erfitt aðgengi sem hluta af aðdráttarafli miðhálandisins. Til að mynda vaknar sú spurning hvort þetta þýði að ráðast eigi í miklar vegabætur innan þjóðgarðsins. Í því

sambandi vísar Landvernd á greingerð sem tekin var saman af vinnuhópi samtakanna um hálendisvegi fyrir fáeinum árum, sem hér fylgir.

Kafli II - stjórnskipulag

Landvernd leggur áherslu á að gerðar séu kröfur um hæfi og þekkingu þeirra sem sitja í svæðisráðum.

Landvernd telur að gæta verði jafnræðis í skipan stjórnar þjóðgarðsins og vara við því að meirihluti stjórnarmanna komi frá þeim sveitarfélögum sem hafa sveitarfélagsmörk upp á miðhálandið. Um er að ræða þjóðgarð, sem vísar til þjóðarinnar í heild, og því þarf að skipa stjórn í samræmi við það. Einnig þarf að gæta hæfis og fagþekkingar þeirra sem skipaðir verða í stjórn og tryggja að vernd náttúru- og menningarminja sé í forgrunni en ekki nýting og verður samsetning stjórna og ráða þjóðgarðsins að endurspeglar þetta. Af þeim sökum er ekki skynsamlegt að binda skipan við kjörna sveitarstjórnarmenn. Í þessu sambandi er rétt að minna á að sveitarstjórnir hafa skipulagsvaldið og geta því haft mikið að segja um þróun mála þó þeir myndi ekki meirihluta stjórnar. Stjórn Landverndar vill ítreka það sem hún benti á í síðustu umsögn sinni um miðhálandisþjóðgarðs dags. 30. júní:

„Stjórn Landverndar telur að rétt sé að setja kröfur á þá fulltrúa sem sitja í nefndum og ráðum þjóðgarðsins um fagþekkingu og að þeir hafi ekki persónulegra hagsmuna að gæta af því hvernig þjóðarðinum er stýrt til dæmis þegar kemur að nýtingu í atvinnuskyni eða eignarhaldi á landi í grennd þjóðgarðarins. Þá er rétt að benda á að sveitarfélög hafa í mörgum tilfellum á að skipa fagfólki í skipulags-, náttúruverndar- og nýtingarmálum sem gætu tekið sæti í nefndum/ráðum/stjórnnum þjóðgarðsins og hafa þá fagþekkingu og skyldu til þess að gæta hlutleysis.“

Kafli III - Starfsemi

Landvernd telur mjög óskynsamlegt að virkjanir verði innan marka þjóðgarðsins og minnir á flokka IUCN þar sem ekki er gert ráð fyrir iðnaðarsvæðum innan marka þjóðgarða. Landvernd telur að þetta geti gengisfellt hugtakið „þjóðgarður“. Stjórn Landvernd leggur því til að þessi svæði verði skilgreind sérstaklega sem *jaðarsvæði* þjóðgarðsins þar sem gæta beri mikillar varfærni í starfsemi svo hún hafi ekki neikvæð áhrif á þjóðgarðinn og sérstaklega víðerni.

Stjórn Landverndar telur að þó samtal við aðrar áætlanir stjórnvalda sé vissulega mikilvægt að þá verði verndun víðerna og náttúru- og menningarminja innan þjóðgarðs ekki minnkuð vegna fyrri áætlana um til dæmis orkunýtingu. Við stofnun þjóðgarðs verður að vera ljóst að uppbygging frekari orkuvinnslu innan þjóðgarðs er andstæð markmiðum þjóðgarðarins og furðar stjórn Landverndar sig á tillögum nefndarinnar sem segja annað.

Landvernd varar við því að staðsetning á þjóðgarðsmiðstöðum fyrir hvert og eitt svæði verði í höndum svæðisráðs. Skynsamlegra er að um þetta gildi skipulag fyrir þjóðgarðinn sem heild og að svæðisráð vinni með frekar útfærslu.

Landvernd tekur undir að strax í upphafi verði komið á samstarfi við aðila sem nú starfa innan þjóðgarðsins gegnum samstarfssamninga.

Rekstrarsvæði

Stjórn Landverndar telur heppilegt að láta náttúruvar og aðgengi ráða skiptingu þjóðgarðsins í rekstrarsvæði fremur en mörk sveitarfélaga.

Arnarvatnsheiði er mikilvægt útivistarsvæði, m.a. fyrir stóran hóp silungsveiðimanna, og tilheyrir bæði Borgarbyggð og Húnaþingi vestra. Eðlilegt væri að hafa svo mikilvægt svæði undir einu svæðisráði þannig að einfaldara væri að reka það sem eina heild.

Hálendið norðan Vatnajökuls nær frá Skjálfandafhljóti að Hálslóni. Tillaga nefndarinnar gerir ráð fyrir að það muni skiptast á milli tveggja rekstrarsvæða og alls sex sveitarfélaga. Þetta er óheppilegt svo ekki sé sterkara til orða tekið.

Eitt mikilvægasta og vinsælasta svæði miðhálandisins er Fjallabak. Tillaga nefndarinnar gerir ráð fyrir að kljúfa það í tvö rekstrarsvæði. Heppilegra væri að hafa það sem eitt rekstrarsvæði.

Fjármögnun

Landvernd minnir á að rannsóknir sýna að fjárfesting í þjóðgördum og vernduðum svæðum skili miklum fjárhagslegum ávinningi til samfélagsins, ekki síst nærsamfélagsins¹.

Landvernd tekur undir að núverandi fjármögnun mun ekki nægja til að takast á við verkefnið Miðhálandisþjóðgarður með viðunandi hætti. Mikilvægt er að þjóðgarðurinn frá góðan heimamund í upphafi til að fjármagna uppbyggingu innviða. Við uppbyggingu innviða verður þó að taka mið af því takmörkuð þjónusta er hluti af aðdráttarafli Miðhálandisþjóðgarðs.

Landvernd tekur undir það sjónarmið að virða beri almannaréttinn og að því skuli ekki greiddur aðgangseyri. Landvernd styður að taka megi gjöld fyrir tilgreinda þjónustu og leyfa til starfsemi innan þjóðgarðsins þar sem því verður komið við.

¹ Hagfræðistofnun Háskóla Íslands (2018) *Skýrsla nr. C18:08 Áhrif friðlýstra svæða á framleiðslu og atvinnu í næsta umhverfi*. Reykjavík 2018.

Við úrbætur á vegum þarf að marka heildstæða stefnu fyrir hálendið. Landvernd hefur tekið saman meðfylgjandi skjal um stefnumörkun vegna hálendisvega sem vonandi gæti komið að gangi í því sambandi.

Virðingarfyllst,
f.h. stjórnar Landverndar,

Tryggvi Felixson, formaður